

меншігіне құқығын қорғау және ғылыми нәтижелерді коммерцияландырудан түскен салық түсімдерін арттыру кіреді.

Шағын кәсіпкерлікті мемлекеттік қолдау – шағын бизнес сегментін құруға, дамытуға және тұрақтандыруға бағытталған шаралар кешені. Шағын кәсіпкерлікті мемлекеттік қолдау дегеніміз – белгілі бір мақсаттарға қаражат бөлу ғана емес, сонымен қатар бизнесті ұйымдастыру мен үйлестіру бойынша көмек түрлері. Мемлекет қабылдаған шаралардың мақсаты – кәсіпкерлік үшін неғұрлым қолайлы құқықтық және экономикалық жағдай жасау, кәсіпорындардың қызметі үшін тұрақты орта қалыптастыру, бәсекелес ортаны қорғау, меншік құқығы мен экономикалық шешімдер бостандығын қамтамасыз ету.

Шағын инновациялық кәсіпкерлікті қолдаудың бастапқы базасын қалыптастыру күрделі және ұзақ үдеріс. Ғылыми-техникалық салада нарықтық қатынастарды қалыптастырудың мемлекеттік саясатын жүргізудің негізгі міндеттері шағын инновациялық кәсіпкерліктің инфрақұрылымын дамытуды ынталандыру, қаржылық ресурстарды тарту арқылы бәсекелестікті дамыту және оларды жоғары технологиялық өнімді жасау бағдарламалары мен жобаларын іске асыру үшін мақсатты және тиімді пайдалану болып табылады. Шағын инновациялық кәсіпорындарға қатысты мемлекеттің экономикалық саясаты жергілікті және аймақтық деңгейлерде, ғылыми негізделген консалтинг, оқыту, сүйемелдеу, ақпараттық даму инфрақұрылымы болмаса тиімді болмайды.

Әдебиеттер тізімі

1. Абдраимова, Г., Әубәкірова, З. “Қазақстандағы шағын және орта бизнесті мемлекеттік қолдаудың қазіргі жағдайы мен болашағы.” Экономика және құқық (2020): 35-41.
2. Султанова, К. “Шағын және орта бизнеске арналған қолдау шаралары: Қазақстан тәжірибесі.” Қазақстанның жаңа экономикасы: мәселелер мен перспективалар (2019): 18-22.
3. Ахметова, Н. “Инновациялық кәсіпкерлікті қолдау жүйесі және оның әлеуметтік-экономикалық ролі.” Қаржы, инвестициялар және инновациялар (2018): 47-53.
4. Омарова, С., Төлегенов, А. “Инновациялық кәсіпкерлік: концепция және даму тенденциялары.” Қазақстан экономикасы (2021): 15-22.
5. “Қазақстандағы шағын және орта бизнесті дамытудағы мемлекеттік қолдаудың ролі.” Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті хабаршысы: Экономика сериясы (2020), Электронды дереккөз: vestnik.ksu.kz

ГТАХА 657.004

Е.О. Сейдіғазым, Ж.Ж. Жарылғапова, З.А. Мадикан, А.А. Жаукарбекова
Е. А. Бөкетов атындағы Қарағанды зерттеу университеті,
Қазақстан Республикасы, Қарағанды қ., esbol_94.0926@mail.ru,
zhansayazharilgapova@mail.ru, zeremadikan@mail.ru, akaa7515@gmail.com

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА НЕСИЕ БЕРУДІ ҰЙЫМДАСТЫРУДЫ ЖЕТІЛДІРУ

Бүгінгі таңда Қазақстан Республикасында коммерциялық қызметтерді несиелеу жүйесін дамыту өзекті мәселелердің бірі болып табылады. Өйткені несиелік жүйені оңтайландыру несиелік процестің тиімділігін, сондай-ақ Қазақстандағы нарық субъектілерінің шаруашылық қызметінің ақпараттық негізін арттыруға мүмкіндік береді. Экономиканың нарықтық қатынастарға толық көшуі қазіргі жұмыс істеп тұрған несие механизмінен жаңа әдістерді пайдалана отырып қызмет көрсетуді талап етеді. Қазақстанда заңды және жеке тұлғаларды несиелеудің дамуына байланысты несие алушыға несие беру тәртібі туралы ақпарат және басқа несиелік ұйымдармен байланыс банктер үшін өте маңызды.

Нарықтық экономика жағдайында экономиканың басқа салаларымен салыстырғанда Қазақстанның банк жүйесінде елеулі өзгерістер байқалады. Бұл жүйе нарықтық экономика жолына түсіп, үлкен табыстарға қол жеткізіп, экономиканың тұрақты өсуіне әсер етті. Бүгінгі таңда Қазақстанның банк жүйесі экономиканың қарқынды дамып келе жатқан салаларының бірі болып табылады, сонымен қатар болашақта Қазақстан экономикасының проблемаларына, банк жүйесіне, оның ішінде дамуға байланысты үлкен практикалық маңызы болады. Қазақстан Республикасында нарықтық экономикасы дамыған елдердегідей принциптерге құрылған несие жүйесі

біртіндеп қалыптасуда.

Қазіргі уақытта несие жүйесіндегі ең байқалатын құбылыс банк капиталының шоғырлануы мен орталықтандырылуын қарастыруға болады. Банк жүйесінің ресурстарының, операцияларының және персоналының едәуір бөлігін шоғырландыратын ірі банктер бар. Олар ссудалық капитал нарығында бірте-бірте үстем жағдайға ие болуда. Олардың көлемі ірі клиенттерге қызмет көрсетудің кеңеюіне, жаңа инвесторларды тартуға және жоғары пайда алуға байланысты өсуде.

Банк ісіндегі қарқынды бәсекелестік шағын несиелік мекемелерді шектетеді. Тәуелсіз шағын банктерді таратудың негізгі нысаны бір банктің басқа банктің акцияларын сатып алуы және оны өз филиалына айналдыруы болып табылады. Филиалдар желісін кеңейту арқылы банктер жаңа клиенттер мен капиталды тартады.

Банк капиталының шоғырлануы, әсіресе, бірнеше банктер өз операцияларының басым көпшілігін белгілі бір қалада (әсіресе Республиканың ірі қалаларында) шоғырландыратын жекелеген аймақтарда күшті болады.

Банк ісіндегі бәсеке халықаралық деңгейге жетуде. Шетелдік банктердің қазақстандық қаржы нарығына енуі шетел капиталының қатысуымен банктер құру арқылы артуда. Банктердің активтеріндегі шетел активтерінің үлесі валюталық несиелер сияқты өсуде.

Оң аспектілерді де атап өткен жөн, экономиканың жандануымен банк секторында да оң үрдістер пайда болды – қайта қаржыландыру мөлшерлемесін 7,5%-ға дейін төмендету, бұл тұтынушылық несиелерді қоса алғанда, несие ставкаларының төмендеуіне әкеп соқты.

Клиенттер базасын ұлғайту үшін банктер маусымдық өнімдердің жеткілікті кең спектрін белсенді түрде пайдаланды. Тұтынушылық несиелендіру саласында тұрмыстық техниканы сатып алуға, оқу ақысын төлеуге және жол жүруге арналған несиеге халықтың сұранысының өсуі басым болды.

Банктер жедел несиелеудің және сату нүктесінен несиелеудің (POS несиелендіру) белсенді дамуы мен жетілдірілуін ең жылдам және қолайлы құралдар ретінде атап өтті. Сонымен қатар, POS несиелендіру бойынша өнім желісін жақсарту жалғасты, оның ішінде икемді мөлшерлемелер мен несиелеу шарттары, сондай-ақ сауда ұйымдарының жеңілдіктерін пайдалана отырып, арнайы несиелік бағдарламалар арқылы негізделді.

Клиенттік базаны кеңейту мақсатында банктер комиссиялық сыйақыларды алып тастайды: несие бергені үшін, несиені пайдалану үшін шоттардан ақша аударғаны үшін, сондай-ақ басқа банктің шотынан несие төлемдерін аударғаны үшін.

Банктер арасындағы бәсекелестіктің күшеюі тұтынушылардың белгілі бір санатына: жас отбасыларға, мемлекеттік қызметкерлерге, зейнеткерлер мен студенттерге бағытталған жаңа несиелік бағдарламалардың пайда болуына ықпал етті. Бұл халықтың осы топтарының несиелік өнімдерге сұранысының артуына байланысты.

Клиенттерге ыңғайлы кез келген уақытта қызметтердің қолжетімділігін қамтамасыз ету мақсатында қашықтықтан қызмет көрсету арналарын (интернет-банкінг, банкоматтар, қолма-қол ақшасыз өзіне-өзі қызмет көрсету терминалдары) дамытуға көп көңіл бөлінді.

Тұтастай алғанда, екінші деңгейлі банктер ағымдағы қызметтің тиімділігін арттыруға бағытталған іс-шараларды іске асыруды жалғастыруда, сондай-ақ клиенттерге қызмет көрсетудің қашықтан арналарын дамытуға үлкен көңіл бөлінетін болады.

Алдағы уақытта шағын кәсіпкерлік субъектілеріне қадағалау мен бақылауды жүзеге асыру мүмкіндігінше оңайлатылады деп күтілуде. Кәсіпкерлер сол немесе басқа несие ұйымы арқылы несие алуды таңдау құқығына ие болады. Тиісті заңның қабылдануы және микрокредиттік ұйымдардың дамуы мемлекеттің қоғамды одан әрі демократияландыруға және елдің тұрақты экономикалық дамуына қол жеткізуге бағытталған стратегиялық бағытын жүзеге асыруға ықпал ететіні сөзсіз.

Банк секторын дамытудың негізгі бағыттары:

1. банк жүйесінің қаржылық тұрақтылығын қамтамасыз ету;
2. банктердің экономиканың нақты секторымен операцияларын ынталандыру;
3. банктік қызметтер аясын кеңейту.

Банк секторының қаржылық тұрақтылығын қамтамасыз ету банк жүйесін қайта құрылымдауға, банк қызметінің заңнамалық базасын нығайтуға, сондай-ақ банктік қадағалауды күшейтуге негізделген.

Банктердің белсенді операцияларының басым бағыты экономиканы несиелеудің әртүрлі нысандары болуы керек:

1. озық технологияларды дамытуға байланысты жобаны қаржыландыру;

2. сараптамаға бағытталған және импортты алмастыратын салаларға несиелеу;
3. үй шаруашылығы саласын несиелеу, оның ішінде тұрғын үй құрылысын несиелеу (ипотекалық) және тұтынушылық несиелеу;
4. шағын орта бизнесті несиелендіру.

Аталған бағыттарды дамыту халықтың тиімді сұранысын арттыруға, жұмыспен қамтуды қамтамасыз етуге көмектеседі және тұтастай алғанда экономиканың нақты секторының дамуына оң әсер етеді. Осылайша, екі жыл тұрақты экономикалық өсу және осы үрдістердің болашақта одан әрі жалғасуы Қазақстан экономикасының оның дамуының жаңа кезеңіне кезең-кезеңімен өтуін болжайды.

Қазақстанда микрокредитті, оның ішінде көп деңгейлі несиелендіруді дамыту бойынша шаралар қабылданды, оның мәні қаржылық институттардың (банктердің, несиелеу серіктестіктерінің, банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйымдардың) қарыз алушылардың мүдделерін, төлем қабілеттілігін және басқару деңгейін барынша ескеруі болып табылады. Мысалы, табысы төмен адамдар өз кәсібін ашуға болатын шағын ақшаны да ала алуы керек: құрал-жабдық сатып алу, шеберхана, дүкен ашу және т.б.

Қазіргі макроэкономикалық жағдайлар, елдің қаржылық қызмет көрсету секторының жай-күйі, кәсіпкерлік таптың біркелкі еместігі мемлекетіміздің осы бағыттағы маңызды стратегиялық бағдарламаларын шешуге жаңа көзқарасты талап етеді. Посткеңестік кеңістіктегі экономикалық сәтсіздіктердің негізгі себебі, Дүниежүзілік банк жариялаған есеп бойынша, шағын бизнестің дамуы болып табылады[3].

2023 жылдың 25 қаңтарында Алматыда өткен Бірінші Несие Бюросының (ПНБ) тұсаукесері бойынша, қазақстандықтардың кепілсіз тұтынушылық несиелерінің портфелі 2023 жылы бір жыл ішінде 30 пайызға, яғни 2,1 трлн теңгеге ұлғайып, 9,5 трлн теңгені құрады. 2023 жылдың қорытындысы бойынша Қазақстанда 8,6 миллион адам банктер мен басқа да қаржы институттары алдында қарызы бар.

ПНБ бас директоры Руслан Омаров атап өткендей, барлық қарыз алушылардың жартысын шағын деп атауға болады: 4 миллионға жуық адамның қарызы 584 мың теңгеден аспайды, ал жалпы алғанда бұл санаттағы қарыз алушылардың несиелеу портфелінің небәрі 10% немесе 906,7 млрд теңгені құрайды. Осы санаттағы қарыз алушының орташа қарызы 232 мың теңге.

Ірі несиелеушілер де бар. Олардың саны салыстырмалы түрде аз, шамамен 800 мың адам (барлық қарыз алушылардың 10%), бірақ олардың несиелерінің жалпы сомасы кепілсіз тұтынушылық несиелердің жалпы портфелінің жартысына жуығын құрайды – 4,4 трлн. Олардың әрқайсысы 3 миллион теңгеден астам, орта есеппен 5,7 миллион теңге несиелеу алады.

Тиісінше, қалған 90% қарыз алушылардың (соның ішінде шағындары) портфельдің 53% (5,1 трлн теңге) құрайды. Бұл санаттағы орташа қарыз 720 мың теңгені құрайды. Толығырақ 1-кестеден қарастырайық

2023 жылы берілген несиенің орташа сомасы 2022 жылмен салыстырғанда өзгеріссіз қалды деуге болады – сәйкесінше 284,1 мың теңгеге және 283,7 мың теңге (0,2%-ға өсті).

Портфельдің сапасы жыл ішінде нашарлады: егер 2023 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша мерзімі 90 және одан да көп күнге кешіктірілген несиелердің үлесі (NPL 90+) 12,9% болса, 2024 жылғы 1 қаңтарда – 13,3%. NPL 90+ жалпы көлемі ағымдағы жылдың басында 1,3 трлн теңгені құрады.

Сондай-ақ 2023 жылы онлайн микрокредиттерге немесе PDL несиелеріне (payday loans, яғни «жалақыға дейін» берілетін несиелер) сұраныс айтарлықтай өсті. Бұл 50 АЕК-ке дейін (2023 жылы – 172,5 мың теңгеге дейін) 45 күнге дейінгі мерзімге берілетін шағын несиелердің ерекше түрі. Бұл сегментте эмиссия көлемі бір жылмен салыстырғанда 102,6%-ға өсіп, 790 млрд теңгеге жетті. Шығарылымдар саны 72,5%-ға өсіп, 13 млн бірлікке жетті.

PDL «жас» өнім: жыл ішінде шығарылған көлемдердің көпшілігі – 72%, 40 жасқа дейінгі адамдарға тиесілі.

Кепілсіз несиелерге сұраныстың өсуімен қатар, қамтамасыз етілген тұтынушылық несиелер сегменті де айтарлықтай өсті: 44,1%-ға, 392 млрд теңгеге дейін. Алайда мұндай несиелердің саны 2022 жылмен салыстырғанда 31,6%-ға немесе 190,3 мың теңгеге азайған.

Кесте 1

ҚР Банк секторының 2022-2024 жылдар аралығындағы экономикаға кредиттері, млн теңге

ҚР-ның аймақтары (облыстар)	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024

Барлығы	20 544 330	24 773 243	29 803 996
<i>оның ішінде:</i>			
бизнеске кредиттер	10 506 782	11 598 880	13 117 761
<i>валюта түрлері бойынша</i>			
ұлттық валютада	7 781 033	8 950 682	10 152 911
шетел валютасында	2 725 749	2 648 198	2 964 850
<i>кәсіпкерлік субъектілерінің типтері бойынша</i>			
шағын кәсіпкерлік субъектілеріне	3 889 474	4 746 067	5 940 376
орта кәсіпкерлік субъектілеріне	1 807 367	1 783 854	1 855 182
ірі кәсіпкерлік субъектілеріне	4 809 941	5 068 958	5 332 202
халыққа кредиттер	10 037 548	13 174 364	16 686 235
<i>валюта түрлері бойынша</i>			
ұлттық валютада	10 020 260	13 168 602	16 682 476
шетел валютасында	17 288	5 762	3760
<i>кредиттеу мақсаттары мен объектілері бойынша</i>			
ипотекалық несиелеу	3 270 343	4 637 224	5 297 332
тұтынушылық мақсаттар	6 132 206	7 685 226	10 311 255
басқалар	634 999	851 914	1 077 648
Ескерту - автор [1] дереккөз бойынша құрастырған			

Бюроның мәліметінше, несиелердің басым бөлігі (68%) 300 мыңға дейінгі сомаға берілген және олардың шағын көлеміне байланысты олар ақыр соңында шығарылымдардың жалпы көлемінің 3 пайызын ғана құраған. Игерілген қаражаттың едәуір бөлігі, 78%-ы салыстырмалы түрде аз мөлшердегі ірі несиелер есебінен (5-тен 50 млн. теңгеге дейін) берілді.

Статистика 2023 жылы ипотекалық несиелендірудің өсімі бәсеңдегенін көрсетеді. 2022 жылмен салыстырғанда берілген несиелер көлемі 17,3%-ға, 1,8 трлн теңгеге, ал эмиссиялар саны 19,2%-ға, 116,6 мың берілген несиеге дейін қысқарды.

30 жасқа дейінгі жас қарыз алушылардың саны өскен: 2023 жылдың соңына қарай олар жалпы санның 20%-ға жуығын құрады, ал жыл басында олар шамамен 13% болды.

Бір жыл ішінде берілген несиелердің орташа сомасы 13 млн теңгені құрады, несиенің ең жоғары сомасы 2,1 млрд теңгені құрады.

Соңғы екі жылда нарыққа қарасаңыз, тарифтер өте күрт өсті. Жылдық 18%-дық 116 мың ипотекалық несие берілді, бұл 2022 жылмен салыстырғанда 19%-ға төмен.

Жалпы алғанда, 1 қаңтардағы жағдай бойынша ипотекалық несиелер портфелі 5,8 трлн теңгені құрады. Оның 61 пайызы соңғы екі жылда берілген жаңа несиелер.

Ипотекалық несиелермен салыстырғанда автокөлікті несиелендіру барлық рекордтарды жаңартып отыр: 2023 жылы 2022 жылмен салыстырғанда берілген несиелердің жалпы сомасы 81,5%-ға немесе 708,5 млрд теңгеге өсіп, 1,6 трлн теңгеге жетті.

2023 жылдың аяғында берілген несиелер саны 208,4 мың бірлікті құрады, бұл 2022 жылмен салыстырғанда 73 пайызға артық. Шығарылған орташа сома 7,9 млн теңгені құрады, бұл бір жыл бұрынғыдан 10%-ға артық.

Қазақстандағы екінші деңгейлі банктердің жиынтық несие портфелі ағымдағы жылдың шілде айының соңында 32,5 трлн теңгеге жетті, бұл 2023 жылғы шілденің соңымен салыстырғанда 23%-ға (немесе 6,1 трлн теңгеге) көп. Бір жыл бұрын 22,5%-ға немесе 4,8 трлн теңгеге өсім байқалған. Толығырақ 2-кестеден көруге болады.

Bank RBK елдегі ірі банктер арасында несие портфелі өсімі бойынша бір жыл ішінде абсолютті көшбасшы болды: бірден +39,5%. 2024 жылдың шілде айының соңында портфель көлемі 1,3 трлн теңгеге жетті. Қаржы институты несиелердің барлық дерлік түрлерін ұсынады: тұтынушылық қамтамасыз етілмеген және кепілдендірілген несиелер, сондай-ақ ипотека. Мысалы, кепілсіз несие бойынша клиент 8 миллион теңгеге дейін 84 айға дейін ала алады.

Одан кейін тиісінше 722,5 млрд және 5,2 трлн теңгені құрап, 38,5% және 35% өскен Home Credit Bank және Kaspi Bank келеді. Несие портфелінің өсімі бойынша алғашқы бестікке ЦентрКредит Банкі мен ForteBank кірді.

Қазақстандық екінші деңгейлі банктердің несиелік портфелі алтыншы жыл қатарынан өскенін атап өткен жөн. Оның үстіне соңғы үш жылда несиенің өсімі 22,5%-дан 26,3%-ға дейін өзгерді.

Несие портфелінің ұлғаюын Қазақстан Республикасының 21 ЕДБ-нің 19-ы көрсетті. Ал несие портфелінің көлемі бойынша ірі банктер арасында алғашқы ондыққа кірген барлық банктер бойынша өсім байқалды.

Жалпы алғанда, Қазақстандағы 10 ірі ЕДБ-нің жалпы портфелі несиелер көлемі бойынша ағымдағы жылдың шілде айының соңында 30,4 трлн теңгені құрады, бұл бір жыл бұрынғыдан 22,5%-ға (немесе 5,6 трлн теңгеге) артық. Айта кетерлігі, алғашқы ондыққа кіретін тоғыз қаржы институтының несиелік портфелі 1 триллион теңгеден асатын.

Кесте 2

Қазақстан Республикасының несиелік портфель бойынша ЕДБ-дің рейтингісі, млн теңге

	нәтижелік өсім		барлығы	
	07.2023		07.2024	07.2023
ҚР ЕДБ	123,0%	6 075,9	32 462,4	26 386,5
Bank RBK	139,5%	364,2	1 286,6	922,4
Home Credit Bank	138,5%	201,0	722,5	521,5
Kasoi. Kz	135,0%	1 352,6	5 222,0	3 869,4
Centercredit	133,7%	911,5	3 614,5	2 703,0
Forte Bank	124,9%	355,3	1 783,7	1 428,4
Halyk	123,1%	1 939,4	10 327,7	8 388,3
Jusan	110,6%	130,1	1 353,1	1 223,0
Eurasian Bank	108,3%	113,1	1 474,9	1 361,8
Отбасы Банк	105,1%	158,0	3 231,1	3 073,1
Bereke Bank	104,8%	63,9	1 403,0	1 339,1
Басқалары	131,3%	486,8	2 043,2	1 556,4

Ескерту - автор [5] дереккөз бойынша құрастырған

Топ-10 банктің жиынтық үлесі бірден Қазақстан Республикасының ЕДБ несиелік портфелінің жалпы көлемінің 93,7%-ын құрады.

Сонымен, зерттеу нәтижелерін қорытындылай келе, келесі тұжырымдарға тоқталуға болады:

1. Несиелеуге байланысты заңнамалық базаны жетілдіру қажет. Ол халықаралық стандарттарға, ережелерге және нормаларға сәйкес болуы керек.

2. Несие алушының несиелік тарихы, яғни оның бұрын алған несиелерін қалай өтегені туралы анықтама беретін әлемдік тәжірибеде кеңінен таралған мекеме құру.

3. Ұзақ мерзімді несиелеуге балама ретінде қаржылық лизингті пайдалану.

4. Несиені басқару саясатын іске асыру мүмкіндік беретін саясат үлгісіне негізделуі керек.

5. Қазақстандық коммерциялық банктердің несиелік операцияларын басқару саясаты «несие саясатын қалыптастырудың басқару стратегиясына» негізделуі керек. Ал несиелік-инвестициялық процестерді ұйымдастыру тактикасы олардың ішкі ережелеріне сәйкес қарастырылуы керек[3].

Қорыта айтқанда, қазіргі несиелеу механизмін жетілдірумен қатар, жоғарыда аталған шараларды жүзеге асыру еліміздің экономикасының дамуына, банк жүйесінің нығаюына, жұмыссыздықтың және басқа да процестердің алдын алуға әсерін тигізуде.

Қазақстан Республикасының коммерциялық банктерінде несиелеу жүйесінің даму перспективалары:

1) сыртқы қаржыландыруға тәуелділікті азайту қажет. Сыртқы несиелерге жоғары тәуелділік Қазақстанның экономикасы мен банк жүйесіндегі дағдарыстың катализаторы болды. Қазақстандық банк секторы үшін сыртқы нарықтардың жабылуы ішкі ресурстардың маңыздылығын өзекті етті;

2) бүгінгі таңда депозиттік базаның ұлғаюы байқалады, бұл банк жүйесіне деген сенімнің артқанын көрсетеді. Ішкі ресурстар үшін бәсекелестіктің күшеюі негізінен қызмет көрсету сапасын арттыру және сұранысқа ие өнімдерді ұсыну бөлігінде, әсіресе кепілдік қорынан ұсынылатын ең жоғары мөлшерлемелерді төмендету аясында болады;

3) бұрын ақшаны жұмсай білу керек болса, енді оны табуды және оны санауды үйрену керек. Ұзақ мерзімді жоспарлау, бақылау және ресурстарды тиімді пайдалану кез келген ұйымның негізі болып табылады.

Осылайша, Қазақстанның несиелік жүйесінің дамуы республиканың қаржылық инвестиция нарығының барлық секторларын дамытудың принципті жаңа үлгілерін енгізу арқылы ұтымды және тиімді жүйені құруға әсер ету тетіктерінің барлық кешенін қамтуы тиіс [4].

Әдебиеттер тізімі

1. Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі. Электронды дереккөз: <https://www.nationalbank.kz/kz>
2. Абдильдин С. Выбор оптимального вида банковского кредитования предприятия. // Банки Казахстана. 2020.4, -12-14с.
3. Василишен Н.И. Регулирование деятельности коммерческого банка М. : Финансист информ, 2004 год 72с.
4. Давлетова Д.В. Кредитная деятельность банков в Казахстане. Алматы. 2004, 308с.
5. Ұлттық Статистика Бюросы. Электронды дереккөз: <https://stat.gov.kz/>

МРНТИ 06.73.55

А.Н. Стрелков
Кокшетауский университет им. Ш. Уалиханова,
Республика Казахстан, г. Кокшетау, artemhhfbog@mail.ru

РОЛЬ ДЕПОЗИТНЫХ ОПЕРАЦИЙ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ В РЕАЛИЗАЦИИ СТРАТЕГИЧЕСКИХ ПРИОРИТЕТОВ ФИНАНСОВО-КРЕДИТНОГО СЕКТОРА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Депозитные операции коммерческих банков играют ключевую роль в устойчивом развитии финансово-кредитного сектора Казахстана, способствуя привлечению инвестиций, поддержке малого и среднего бизнеса и обеспечению экономической стабильности для достижения стратегических целей страны.

Финансово-кредитный сектор играет ключевую роль в достижении стратегических целей Республики Казахстан, способствуя устойчивому экономическому развитию, поддержке бизнеса и привлечению инвестиций. Особое внимание уделяется приоритетам этого сектора в контексте финансовой стабильности и роста, что требует усиленного внимания к основным операциям, включая депозитные операции коммерческих банков. Депозитные операции выступают важнейшим элементом для устойчивости банковской системы, так как они обеспечивают приток средств и укрепляют доверие к банкам. В этой статье проведен анализ приоритетных направлений развития финансово-кредитного сектора Казахстана и выделены ключевые аспекты управления депозитами в коммерческих банках, которые способствуют достижению долгосрочных целей страны. Введение в основные аспекты и детализированный анализ депозитных операций позволят выявить наиболее эффективные стратегии, соответствующие целям государственной политики и рыночной среды.

Финансово-кредитный сектор Казахстана играет стратегически важную роль в обеспечении устойчивого роста экономики, повышении финансовой независимости и укреплении международных позиций страны. Реализуемая государством политика нацелена на модернизацию этого сектора, улучшение доступа к финансовым ресурсам, а также повышение конкурентоспособности банковской системы [1]. Ключевые приоритеты развития сектора можно разделить на несколько направлений:

1. Укрепление финансовой стабильности. В условиях глобальных экономических колебаний особое внимание уделяется повышению устойчивости финансовых институтов и снижению рисков. Для этого Казахстан продолжает развивать нормативно-правовую базу, обеспечивающую контроль над банковскими операциями, управлением ликвидностью и рисками. Национальный банк Казахстана, как главный регулятор, внедряет механизмы стресс-тестирования, обязательные резервы и строгие стандарты отчетности, что минимизирует потенциальные угрозы. Введение более жестких стандартов капитализации и требований к управлению кредитными рисками позволяет снижать нагрузку на банковский сектор и поддерживать устойчивую прибыльность.

2. Поддержка инвестиционной активности. Экономический рост Казахстана зависит от привлечения инвестиций, особенно в секторы, обеспечивающие долгосрочную стабильность и инновационное развитие. Правительство совместно с коммерческими банками стимулирует приток капитала через кредитование и депозитные программы, адаптированные под различные сегменты бизнеса. Для привлечения иностранных инвесторов создаются благоприятные условия, включая